

ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๘ ประจำปี ๒๕๖๐
www.chumchon.cdd.go.th

จุลสารส่งเสริม

การเรียนรู้ของชุมชน

สำหรับผู้นำชุมชน องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน
เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน

สัมภาษณ์ ชุมชน

สร้างอาชีพ สร้างรายได้ สู่วิถีชีวิตที่ยั่งยืน

หน้า ๒

สัมภาษณ์ชุมชน

หน้า ๕

ขนมจีน สัมภาษณ์ที่ชุมชนเลือก
บ้านหมากหญ้า หมู่ที่ ๖ ตำบลห้วยแอ่ง
อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

หน้า ๗

สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น
สู่การสร้างสัมมาชีพที่ยั่งยืน
บ้านปลาข้าว หมู่ที่ ๑๐ ตำบลปลาข้าว
อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ

หน้า ๓-๔

สัมภาษณ์ชุมชนได้ผล
คนในชุมชนพึ่งตัวเองได้
ความลับ...ของน้ำตาลอ้อย (บ้านกลาง)
บ้านกลาง หมู่ที่ ๑๑ ตำบลเนินฆ้อ
อำเภอเนินฆ้อ จังหวัดชัยนาท

หน้า ๖

จิ้งหรีดบ้านแพะ (แมลงที่กินได้)
สร้างรายได้ให้กับชุมชน
บ้านแพะ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลบ้านธิ
อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

หน้า ๘

ความเชื่อมโยง
กรมการพัฒนาชุมชน
กับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก
ภายใต้หลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง
สู่วิถีชีวิต (Way of Life)

จังหวัดบ้านแพะ (แมลงที่กินได้) สร้างรายได้ให้กับชุมชน

“บ้านแพะ” หมู่ที่ ๑๑ ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน เป็นหนึ่งหมู่บ้านเป้าหมายในการสร้างสัมมาชีพชุมชนของจังหวัดลำพูนตั้งอยู่ในเขตชนบท มีประชากร ๗๗ ครัวเรือน อาชีพหลัก คือ ทำนา และเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่นิมนต์นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ทำให้คนในชุมชน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นพึ่งพาตนเองได้ ตามวิสัยทัศน์ของหมู่บ้านที่ว่า “วัฒนธรรมดี ประเพณีงาม ตามรอยพ่อ อยู่อย่างพอเพียง” และได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็นเป็นสุข” ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๙

ก่อร่างสร้างสัมมาชีพชุมชน

การสร้างสัมมาชีพชุมชน อาชีพ “เลี้ยงจิ้งหรีด” บ้านแพะ เริ่มต้นเมื่อสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านธิ ชี้แจงแนวทางการสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากนั้น “บ้านแพะ” ได้ดำเนินการคัดเลือกปราชญ์ชุมชนและครัวเรือนที่ต้องการฝึกอาชีพผ่านเวทีประชาคมของหมู่บ้าน โดยคัดเลือกปราชญ์ชุมชน ๕ คน ที่เป็นผู้ซึ่งประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพด้านต่าง ๆ และเป็นที่ยอมรับของชุมชน สำหรับครัวเรือนเป้าหมายที่จะได้รับการส่งเสริมอาชีพ ๒๐ ครัวเรือนนั้น ชุมชนให้โอกาสครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำเป็นกลุ่มแรก ลำดับต่อมาเป็นกลุ่มครัวเรือนที่มีความสนใจต้องการฝึกอาชีพที่แท้จริง พร้อมทั้งจะเรียนรู้และพัฒนาอาชีพพร้อมกับทีมปราชญ์ด้วย

ปราชญ์ชุมชน หรือที่เรียกว่า “ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนบ้านแพะ” ทั้ง ๕ คน ร่วมกันวิเคราะห์หาอาชีพที่เหมาะสมกับบริบทหมู่บ้านและเลือกอาชีพเลี้ยงจิ้งหรีด ด้วยเหตุผลที่ว่าเลี้ยงง่าย ไม่กระทบต่อการประกอบอาชีพหลัก สมาชิกในครัวเรือนสามารถช่วยดูแลได้ และที่สำคัญเป็นที่ต้องการของตลาดรวมถึงมีพ่อค้ารับซื้อถึงหมู่บ้าน แม้ว่าปราชญ์ชุมชนหรือทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนทั้ง ๕ คน จะไม่มีความรู้เกี่ยวกับอาชีพดังกล่าว แต่ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญและประสบความสำเร็จในการเลี้ยงจิ้งหรีดในหมู่บ้านใกล้เคียง ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชน

ได้นำผลการวิเคราะห์อาชีพเข้าสู่เวทีประชาคมหมู่บ้านอีกครั้ง เมื่อชาวบ้านเห็นด้วย และได้ครัวเรือนที่ต้องการฝึกอาชีพ แล้ว จากนั้นกระบวนการสร้างสัมมาชีพชุมชน “เลี้ยงจิ้งหรีด” บ้านแพะ ก็เริ่มต้นขึ้น โดยมีทีมงานศูนย์ประสานงานองค์การชุมชนตำบลบ้านธิ (ศอช.ต.) และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านธิทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงและสนับสนุนการดำเนินงานกิจกรรม

สร้างงานที่เป็นรูปธรรม

การฝึกอบรมอาชีพ “เลี้ยงจิ้งหรีด” เริ่มดำเนินการเมื่อช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ ศูนย์เรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านแพะ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลบ้านธิ โดยมีนางแสงจันทร์ ปาลี วิทยากรสัมมาชีพชุมชนที่เชี่ยวชาญด้านการเลี้ยงจิ้งหรีด บ้านห้วยยาบ หมู่ที่ ๑๓ ตำบลบ้านธิ เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้และพาไปศึกษาดูงานเรื่องการเลี้ยงจิ้งหรีดครบวงจรและการตลาดที่บ้านปราชญ์ชุมชน บ้านสันป่าเหียง ตำบลมะเขือแจ้ อำเภอมืองลำพูน เมื่อผ่านการฝึกปฏิบัติแล้วครัวเรือนที่ฝึกอาชีพดังกล่าวก็ได้เริ่มประกอบอาชีพเลี้ยงจิ้งหรีดสายพันธุ์ทองแดงและสายพันธุ์เมสซิ่ง ในบ่อซีเมนต์ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๘๐ เซนติเมตร บริเวณบ้านตนเอง

วงจรชีวิตจิ้งหรีด เริ่มจากไข่ฟักเป็นตัวอ่อนจนถึงช่วงโตเต็มวัยขายได้ใช้เวลารวมเบ็ดเสร็จ ประมาณ ๔๐ - ๔๕ วัน เมื่อจิ้งหรีดโตเต็มวัยจะวางไข่ได้ ๓ ครั้ง ๆ ละ ๒ ไข่ ต่อ ๑ วงบ่อ ถ้าผู้เลี้ยงไม่ได้เก็บไว้ขยายพันธุ์ ก็สามารถขายไข่จิ้งหรีด ได้ในราคาตลาดละ ๒๐๐ บาท และจากการขายจิ้งหรีดโตเต็มวัยราคา กิโลกรัมละ ๑๕๐ - ๒๐๐ บาท โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ จะเห็นได้ว่าขายครั้งแรกก็เกือบคืนทุนแล้ว

ก้าวเข้าสู่ความยั่งยืน

แม้ว่าครัวเรือนที่ฝึกอาชีพการเลี้ยงจิ้งหรีด “บ้านแพะ” จะผ่านการฝึกปฏิบัติและประกอบอาชีพดังกล่าวจนสามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนแล้วก็ตาม แต่ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนบ้านแพะยังคงสนับสนุนการประกอบอาชีพของครัวเรือนสัมมาชีพชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยวิทยากร ๑ คน ติดตามสนับสนุน ๔ ครัวเรือน รวมถึงยังได้วางแผนต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความยั่งยืนของการประกอบอาชีพดังกล่าวด้วยการแปรรูปจิ้งหรีดเป็นอาหารในลักษณะต่าง ๆ เช่น ข้าวสมุนไพร ข้าวเกรียบ อบแห้ง (สมุนไพร) หรือข้าวอบเนย เป็นต้น และเตรียมความพร้อมสู่การเป็นกลุ่มอาชีพ “เลี้ยงจิ้งหรีด” บ้านแพะ ต่อไป

พลังแห่งความสำเร็จ

ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้การสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านแพะดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม คือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การมีผู้นำชุมชนและวิทยากรสัมมาชีพชุมชนที่มีความรู้ความสามารถทุ่มเทและเสียสละ การมีทีมสนับสนุนการขับเคลื่อนการสร้างสัมมาชีพชุมชนระดับอำเภอ โดยเฉพาะ ศอช.ต. บ้านธิ ที่คอยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำปรึกษาและประสานงานเพื่อให้การสร้างสัมมาชีพชุมชนเดินหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง และการมีเครือข่ายปราชญ์ชุมชนหรือวิทยากรสัมมาชีพชุมชนในระดับอำเภอที่เชื่อมประสานความร่วมมือระหว่างกัน ที่กล่าวนี้นับเป็นพลังสำคัญที่ช่วยเสริมหนุนให้การสร้างสัมมาชีพชุมชน “บ้านแพะ” มีประสิทธิภาพต่อเนื่องและยั่งยืน

สร้างงานที่เป็นรูปธรรม

► **การฝึกอบรมอาชีพ “ทำน้ำตาลอ้อย”** เริ่มดำเนินการในช่วงต้นเดือนมกราคม ๒๕๖๐ ณ บ้านของ ผู้ใหญ่วิชัย ฯ หนึ่งในทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนบ้านกลาง ผู้ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเรื่องการทำน้ำตาลตโนดและน้ำตาลมะพร้าวที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เมื่อผ่านการฝึกปฏิบัติแล้วครัวเรือนที่ฝึกอาชีพดังกล่าวได้เริ่มผลิตน้ำตาลอ้อย (น้ำตาลปึก) บรรจุในกระปุกพลาสติกใส น้ำหนัก ๐.๕ กิโลกรัม วางจำหน่ายในตลาดและร้านค้าชุมชน ราคากระปุกละ ๓๕ บาท และด้วยความหอมหวานและสดใหม่จึงทำให้ “น้ำตาลอ้อย” เป็นที่ต้องการของตลาดและเป็นที่รู้จักกว้างขวางขึ้น ได้ร่วมออกร้านในกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐราชการในพื้นที่และต่างอำเภอ และต่อมาบริษัทประชารัฐรักสามัคคีจังหวัดชัยนาท (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด สนับสนุนให้นำสินค้าไปจำหน่ายที่ตลาดถนนคนเดินจังหวัดชัยนาท ทุกวันศุกร์ ซึ่งก็สามารถสร้างรายได้เฉลี่ย ครัวเรือนละ ๑,๐๐๐ - ๓,๐๐๐ บาทต่อเดือน กันเลยทีเดียว

► **เมื่อการฝึกอบรม “ทำน้ำตาลอ้อย”** ให้กับครัวเรือนเป้าหมายที่ต้องการฝึกอาชีพในหมู่บ้าน

กลาง เดินทางมาถึงจุดนี้ อาจนับได้ว่าบรรลุตามเป้าหมายที่ประชาชนในชุมชนมีอาชีพมีรายได้ แต่ทีมวิทยากร

สัมมาชีพชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ต่อว่าส่วนอื่น ๆ ของอ้อยที่เหลือจากการทำน้ำตาลยังสามารถแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ จำหน่ายสร้างรายได้เพิ่มให้อีก พวกเขาไม่ทิ้งขานอ้อยที่จำหน่ายได้ ต้นละ ๘๐๐ บาท ไม่ทิ้งปลายท่อนอ้อยที่สามารถตัดขายเป็นพันธุ์อ้อย ๑ ต้น ขายได้ ๑๕ ตาๆ ละ ๓ บาท และไม่ทิ้งฟองน้ำตาล (กากน้ำตาล) ที่สามารถนำไปทำปุ๋ยหมักชีวภาพได้เป็นอย่างดี

ก้าวอย่างยั่งยืน

แม้ว่า “น้ำตาลอ้อย” จะเป็นสินค้าที่ตรงความต้องการของผู้บริโภค แต่ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนบ้านกลาง วิเคราะห์ต่อไปอีกว่าถ้าจะสร้างความยั่งยืนของการประกอบอาชีพดังกล่าว พวกเขาจะต้องมีการพัฒนาคุณภาพการผลิตและคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐาน และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายขึ้นเพื่อสนองความต้องการของตลาดและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยวางแผนการพัฒนาปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์เป็นน้ำตาลปึกแบบก้อน น้ำตาลปึกแบบเตาสำหรับใส่กาแฟ มีผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เป็นรูปเพิ่มขึ้น ได้แก่ น้ำอ้อยสด ท็อฟฟี่ กาละแมง เพิ่มช่องทางการตลาดโดยทดลองวางจำหน่ายในร้านค้าต่าง ๆ หากกลุ่มลูกค้ารายใหญ่รับไปจำหน่าย และจำหน่ายผ่านสื่อ Social ด้านการผลิตจะสร้างเครือข่ายผู้ปลูกอ้อยเพื่อเตรียมผลผลิตอ้อยให้เพียงพอสำหรับนอกฤดูเก็บเกี่ยว และเพิ่มกำลังการผลิต เพิ่มเตาในการเคี่ยวและซื้อเครื่องทึบน้ำอ้อย เป็นต้น ไม่เพียงแค่นั้นการพัฒนาสินค้าผลิตภัณฑ์ ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนบ้านกลางยังร่วมกับครัวเรือนที่ฝึกอาชีพเตรียมความพร้อมสู่การจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพ “น้ำตาลอ้อย” บ้านกลาง และจดทะเบียนเป็นกลุ่มอาชีพ OTOP กับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเนินขามต่อไปด้วย

พลังแห่งความสำเร็จ

เมื่อผ่านมาถึงตรงนี้ จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่ส่งเสริมให้การสร้างสัมมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านกลาง ดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม คือ

๑. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่เริ่มต้นตั้งแต่การรับรู้ร่วมกันถึงแนวทางการสร้างสัมมาชีพชุมชน ร่วมสร้างความเข้าใจ ออกแบบวางแผน การดำเนินงานและดำเนินการตามกระบวนการที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด โดยทีมงานสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเนินขามทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงให้คำแนะนำและสนับสนุน

๒. ความมุ่งมั่นของผู้นำชุมชนและวิทยากรสัมมาชีพชุมชนที่เอาใจจริง เอาใจ หุ้มเท เสียสละเวลา และศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากผู้รู้ทั้งในท้องถิ่นและวิทยากรสมัยใหม่ ทั้งด้านกระบวนการผลิต การบรรจุภัณฑ์ และการตลาด ตลอดจนสร้างเครือข่ายองค์ความรู้ระหว่างปราชญ์ชุมชนเพื่อหาแนวทางและรูปแบบของการพัฒนาผลิตภัณฑ์

๓. การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคเอกชน เช่น บริษัทประชารัฐฯ ที่เข้าไปช่วยวิเคราะห์ศักยภาพ ความต้องการการเพิ่มมูลค่าสินค้า และที่สำคัญการส่งเสริมช่องทางการตลาด

ขนมจีน

ล้มมาชีพที่ชุมชนเล็ก

บ้านหมากหญ้า หมู่ที่ ๖ ตำบลห้วยแอ่ง
อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ประชาชนส่วนใหญ่
ประกอบอาชีพทำนา

การสร้างล้มมาชีพชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหมากหญ้า ได้คัดเลือกปราชญ์ชุมชนคือ นายใจ คำมีสิทธิ์ ปราชญ์ชุมชน ด้านเกษตรผสมผสาน และเป็นหมอสู่ขวัญ เชื้ออบรมหลักสูตร “วิทยากร ผู้นำล้มมาชีพ” ที่ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา เมื่อกลับมา ได้นำความรู้ด้านการถ่ายทอดความรู้และการจัดกระบวนการล้มมาชีพ มาถ่ายทอดให้กับปราชญ์ชุมชนอีก ๔ คน และสร้าง “ทีมวิทยากรล้มมาชีพชุมชน ระดับหมู่บ้าน” จากนั้นทีมวิทยากรล้มมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน ได้คัดเลือก ครั้วเรือนที่สนใจและสมัครใจฝึกอาชีพ จำนวน ๒๐ ครั้วเรือน โดยได้ร่วมกัน วิเคราะห์อาชีพที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ และก่อให้เกิดรายได้ คือ การทำขนมจีน

ขนมจีน เป็นอาหารที่ทุกครั้วเรือนในชุมชนบริโภคอยู่เสมอ โดยเฉพาะโอกาสที่มีงานประเพณีต่าง ๆ และในพื้นที่ใกล้เคียงไม่มีใครทำ ขนมจีนจำหน่ายเลย จึงได้ประสานปราชญ์อาชีพทำขนมจีน บ้านหัน ตำบลเขวาสาน อำเภอเมืองมหาสารคาม มาสอนและไปศึกษาดูงาน เมื่อกลับมาครั้วเรือน ล้มมาชีพฝึกปฏิบัติลองผิดลองถูก จนกระทั่งสามารถทำขนมจีนได้ จุดเริ่มต้นการ ทีมวิทยากรล้มมาชีพชุมชน ลงทุนคนละ ๕๐๐ บาท สมาชิก ๒๐ คน ก็ร่วมออกแรงกันสนับสนุนวัสดุคนละเล็กน้อย ใครมีไม้ มีสังกะสี ก็นำมาช่วยกันสร้างโรงเรือนทำขนมจีน และมีการระดมทุนจากสมาชิก แรกเริ่มมีเงินหุ้น ๒๗,๐๐๐ บาท เป็นทุนดำเนินการ สำหรับวัสดุอุปกรณ์ ในการทำขนมจีนที่ทีมวิทยากรล้มมาชีพได้ช่วยกันจัดหาในราคาประหยัด

ก็เพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินการได้ไปก่อน โดยสมาชิกกลุ่มมีความเห็น พ้องกันว่า เราจะพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง

ผลจากความมุ่งมั่นในการปฏิบัติจริง และการประชาสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ปัจจุบันกลุ่มล้มมาชีพชุมชนบ้านหมากหญ้า มีสมาชิกกลุ่มจำนวน ๗๙ คน มียอดการสั่งซื้อจำนวนมาก การผลิตตั้งแต่ช่วงกลางเดือนกุมภาพันธ์ จนถึงปลายเดือนมีนาคม ๒๕๖๐ มียอดขายถึง ๒,๔๔๗ กิโลกรัม ราคาขาย กิโลกรัมละ ๒๐ บาท คิดเป็นเงิน ๔๘,๙๔๐ บาท หากคิดเป็นรายได้ต่อวัน ไม่น้อยกว่าวันละ ๑,๐๐๐ บาท ถือว่าเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

สิ่งที่ช่วยให้การสร้างล้มมาชีพในชุมชนสำเร็จได้ก็ด้วยความสามัคคี ของคนในชุมชน และการเสียสละของผู้นำชุมชน คือ นายเสถียร ทัทมาตร ผู้ใหญ่บ้านบ้านหมากหญ้า ให้ใช้ที่ดินของตนเองเพื่อสร้างโรงเรือน การสร้าง โรงเรือนเกิดขึ้นจากการร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชนเอง และการทำงาน เป็นทีมของสมาชิกกลุ่มที่มีการกำหนดบทบาทความรับผิดชอบของสมาชิก ไว้อย่างชัดเจน รวมถึงการสนับสนุนจากทีมสนับสนุนการขับเคลื่อนล้มมาชีพชุมชน และสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอเมืองมหาสารคาม ซึ่งเป็นที่เลี้ยงตลอดการ ดำเนินงานสร้างล้มมาชีพชุมชน ณ บ้านหมากหญ้าแห่งนี้

“กลุ่มทอผ้า”

สัมมาชีพชุมชนบ้านปลาข้าว จังหวัดอำนาจเจริญ

บ้านปลาข้าว หมู่ที่ ๑๐ ตำบลปลาข้าว อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ ที่ใคร ๆ กล่าวหาว่าเป็น “หมู่บ้านหมอลำ” เนื่องจากชาวบ้านที่นี่มีภูมิปัญญาในการร้องรำทำเพลง และประกอบอาชีพเป็นวงดนตรีรับจ้าง สำหรับอาชีพหลักของคนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร และมีการเลี้ยงสัตว์ของครัวเรือนเป็นการทอผ้า มีลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ คือ ลายดอกสะแบง และยังเป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ ซึ่งลูกค้าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่มาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่จะมาเรียนรู้การร้องหมอลำและเป่าแคน บ้านปลาข้าวแห่งนี้ เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับ “มั่งมีศรีสุข” ปี ๒๕๕๓ ที่กรมการพัฒนาชุมชนสนับสนุนการดำเนินงาน

สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น สู่การสร้างสัมมาชีพที่ยั่งยืน

การสร้างสัมมาชีพในชุมชนบ้านปลาข้าว ได้คัดเลือกปราชญ์ชุมชน คือ นางทองสวย โสมรักษ์ ที่มีความรู้ความชำนาญด้านการทอผ้า เข้าอบรมหลักสูตร “วิทยากรผู้นำสัมมาชีพ” เพื่อเพิ่มพูนทักษะด้านการถ่ายทอดความรู้และการจัดการกระบวนการสัมมาชีพชุมชน และกลับมาสร้าง “ทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้าน” โดยถ่ายทอดความรู้ เทคนิคการเป็นวิทยากรให้กับปราชญ์ชุมชนเพิ่มเติมอีก ๔ คน จากนั้นทีมวิทยากรสัมมาชีพชุมชนระดับหมู่บ้านและครัวเรือนที่สนใจ ร่วมกันวิเคราะห์หาอาชีพทอผ้าเป็นอาชีพที่ทำกันอยู่แล้วในหมู่บ้าน ซึ่งมีอุปกรณ์เครื่องมืออยู่บ้างแล้ว และสามารถสร้างรายได้เพิ่มให้กับครัวเรือนได้ในไม่ช้า จึงร่วมกันฝึกอบรมอาชีพให้กับครัวเรือนเป้าหมายที่ต้องการฝึกอาชีพที่เรียกว่า “ครัวเรือนสัมมาชีพชุมชน” และไปศึกษาดูงาน ณ กลุ่มทอผ้าที่บ้านคำพระ หมู่ที่ ๓ ตำบลคำพระ อำเภอหัวตะพาน ทำให้ได้รับความรู้เพิ่มเติมในเรื่องการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ เช่น สีจากดอกสะแบง และสีจากสนิม ทีมวิทยากรสัมมาชีพ จึงคิดว่าจะนำมาปรับใช้กับผลิตภัณฑ์ของตนเองต่อไป หลังจากดำเนินการสร้างสัมมาชีพชุมชนมา ในห้วงเวลาหนึ่งเดือนเศษกลุ่มทอผ้าสามารถผลิตผ้าขาวม้าได้ ๒๐๐ ผืน ทำให้กลุ่มมีรายได้ต่อเดือน ๒๐,๐๐๐ บาท

ตลอดกระบวนการสร้างสัมมาชีพในชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองอำนาจเจริญ และทีมสนับสนุนการขับเคลื่อนสัมมาชีพชุมชนระดับอำเภอ ได้ร่วมลงพื้นที่ติดตาม ให้คำปรึกษา แนะนำ และเข้าไปหนุนเสริมให้มีการขับเคลื่อนการสร้างสัมมาชีพให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้มีการส่งเสริมให้มีการรวมตัวจัดตั้งเป็น “กลุ่มสตรีทอผ้าสัมมาชีพ” โดยสมาชิกประกอบด้วยครัวเรือนเป้าหมาย ๒๐ คน ครัวเรือนวิทยากรสัมมาชีพ รวมเป็นจำนวน ๒๕ ครัวเรือน และมีการระดมทุน ๑ ๑๐๐ บาท เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม มุ่งหวังสร้างรากฐานของกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง โดยเริ่มต้นจากการนำเงินที่ได้จากการทอผ้าและจำหน่าย ไปจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์หมุนเวียนภายในกลุ่ม โดยไม่จำเป็นต้องใช้เงินทุนหรือเงินกู้ยืมจากภายนอก เพื่อให้กลุ่มสามารถพึ่งตนเองได้ นอกจากนี้กลุ่มได้มีการเพิ่มช่องทางการตลาดใหม่ ๆ โดยการให้เยาวชนรุ่นใหม่ซึ่งเป็นบุตรหลานของคนในชุมชนดำเนินการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสมัยใหม่ เช่น facebook เว็บไซต์ เป็นต้น ส่งผลให้กลุ่มเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับจากภายนอก มีการสร้างเครือข่ายกับชุมชนใกล้เคียง เพื่อรองรับในกรณีมีออเดอร์สั่งซื้อสินค้าจำนวนมาก และกลุ่มมีกำลังผลิตไม่เพียงพอ จึงนับได้ว่าเป็นการบริหารจัดการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ และสามารถเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มอีกช่องทางหนึ่ง

ความสำเร็จในการสร้างสัมมาชีพที่เกิดขึ้นที่บ้านปลาข้าว เพราะความสามัคคีของคนในชุมชนที่ต่างก็ร่วมกันคิดร่วมกันทำ โดยมีการประชุมปรึกษากันอย่างสม่ำเสมอ และประการสำคัญ คือ การบูรณาการการทำงานในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการสนับสนุนจากบริษัท ประชาธิปไตยสามัคคีอำนาจเจริญ (วิสาหกิจเพื่อชุมชน) จำกัด ได้คัดเลือกหมู่บ้านแห่งนี้เป็นเป้าหมายส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน และได้ส่งผ้าขาวม้า จำนวน ๒๐๐ ผืน ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาอาชีพของบ้านปลาข้าวที่เริ่มต้นจากการทอผ้าใช้เองภายในครัวเรือน นำไปสู่การรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพก่อให้เกิดรายได้ในครัวเรือน มีเงินทุนหมุนเวียนภายในชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และสอดคล้องตามนโยบายของรัฐบาลที่จะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

สมาชิกชุมชนได้ผล คนในชุมชนพึ่งตนเองได้

ในปี ๒๕๖๐ กรมการพัฒนาชุมชน ได้สร้างสมาชิกชุมชนในหมู่บ้านที่มีการขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท จำนวน ๒๓,๕๘๙ หมู่บ้าน ด้วยการฝึกอบรมปราชญ์ชุมชนด้านอาชีพให้เป็นวิทยากรสมาชิกชุมชน และสร้างเป็นทีมวิทยากรสมาชิกชุมชน หมู่บ้านละ ๕ คน รวม ๑๑๗,๙๔๕ คน โดยทีมวิทยากรฯ ได้ไปฝึกอาชีพให้กับผู้แทนครัวเรือนในหมู่บ้านดังกล่าวหมู่บ้านละ ๒๐ คน ทำให้คนมีอาชีพที่สร้างรายได้ รวม ๔๗๑,๗๘๐ คน ส่วนใหญ่เป็นอาชีพเกษตรแปรรูป และช่างต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมการรวมผู้แทนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเดียวกันหรือประเภทเดียวกัน จัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพ เพื่อรวมกันทำ ร่วมกันซื้อ และรวมกันขาย ซึ่งมีกลุ่มอาชีพเกิดขึ้นแล้วไม่น้อยกว่า ๒,๓๐๐ กลุ่ม

และต่อไปนี้เป็นส่วนหนึ่งของตัวอย่างการสร้างสมาชิกชุมชนที่ได้ดำเนินการตามศักยภาพและบริบทของชุมชน มีความน่าสนใจที่แตกต่างกัน ดังนี้

...ความลับ... ของน้ำตาลอ้อย (บ้านกลาง)

“บ้านกลาง” หมู่ที่ ๑๑ ตำบลเนินงาม อำเภอนีนงาม จังหวัดชัยนาท เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พึ่งพาตนเองได้ และเป็น ๑ ในจำนวน ๒๗๖ หมู่บ้านเป้าหมาย ในการสร้างสมาชิกชุมชนของจังหวัดชัยนาท ที่ตั้งอยู่ในเขตชนบท อาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม ได้แก่ ปลูกอ้อยและทำนา

ก่อสร้างสมาชิกชุมชน

ลุงศิริชัย ปานทอง ปราชญ์ชุมชน “บ้านกลาง” ที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องการทำเตาประหยัดพลังงาน ได้รับคัดเลือกเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการถ่ายทอด หลักสูตร “วิทยากรผู้นำสมาชิก” ณ ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครนายก

เมื่อลุงศิริชัย ได้รับการพัฒนาทักษะการถ่ายทอดจากการเข้ารับการฝึกอบรม หลักสูตร “วิทยากรผู้นำสมาชิก” และเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการวิทยากรสมาชิกชุมชนระดับจังหวัด จนมีความเข้าใจแนวทางการสร้างสมาชิกชุมชนแล้ว ก็ได้้นำเรื่องดังกล่าวกลับไปหารือกับ นายวิชัย การภักดี ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑๑ ตำบลเนินงาม ต่อมาผู้ใหญ่บ้านได้นำเรื่องดังกล่าวเข้าสู่เวทีประชาคมของหมู่บ้าน สร้างความเข้าใจการสร้างสมาชิกชุมชน คัดเลือกและวิเคราะห์อาชีพค้นหาปราชญ์เพื่อร่วมเป็นทีมวิทยากรสมาชิกชุมชนและครัวเรือนที่ต้องการฝึกอาชีพ นี่คือการจุดเริ่มต้นของอาชีพ “ทำน้ำตาลอ้อย” สมาชิกชุมชนที่มาจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน... หลังจากนั้นกระบวนการสร้างสมาชิกบ้านกลางก็เริ่มต้นขึ้น โดยทีมวิทยากรสมาชิกชุมชนวางแผนและจัดฝึกอบรมอาชีพให้กับครัวเรือนเป้าหมายที่ต้องการฝึกอาชีพในหมู่บ้าน โดยมีทีมงานสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนีนงาม และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชัยนาทสนับสนุน

ทุนต่าง ๆ ในชุมชน

- กลุ่มออมทรัพย์ฯ
- กองทุนหมู่บ้าน
- กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี
- ฯลฯ

ร่วมมือกัน, เครือข่าย
Independent

รวมกลุ่ม
Independent

บุคคล, คราวเรือน
Dependent

๓ SE : วิสาหกิจเพื่อสังคม

ร่วมมือ ร่วมทุน ร่วมค้า

๒

OTOP / SMEs / CE : ผู้ประกอบการชุมชน

รวมกลุ่ม รวมซื้อ รวมขาย

เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า

๑

สามาชีพ

ลดการพึ่งพา ละความฟุ้งเฟ้อ เลิกอบายมุข

เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ในรูปแบบบันได ๓ ขั้น

ขั้นที่ ๑

เริ่มต้นด้วยการสร้าง “สามาชีพ” คือ สร้างอาชีพที่สุจริตให้กับบุคคลหรือครัวเรือน ซึ่งเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน เพื่อลดการพึ่งพา ละความฟุ้งเฟ้อ และเลิกอบายมุข

ขั้นที่ ๒

ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม “OTOP SMEs หรือ ผู้ประกอบการชุมชน (CE)” เพื่อรวมซื้อและรวมขาย ซึ่งเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า

ขั้นที่ ๓

พัฒนาต่อยอดให้เป็น “วิสาหกิจเพื่อสังคม (SE)” โดยการสร้างความร่วมมือ ร่วมทุนและร่วมค้า ด้วยการบูรณาการการทำงานร่วมกันของกลุ่ม องค์กร ทุกภาคส่วน สร้างเป็นเครือข่ายข้ามจังหวัด ข้ามภาค และข้ามประเทศ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน
๒. เพื่อเป็นการขยายช่องทางสื่อ โดยใช้ชุมชนเป็นห้องเรียนและวิถีชีวิตในชุมชนเป็นแบบฝึกหัด
๓. เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน

คณะที่ปรึกษา

นายอภิชาติ โตดิลกเวชช์	อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน
นายอรรถชัย สัมพันธ์รัตน์	รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน
นายทวีป บุตรโพธิ์	รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน
นายณรงค์ บุษศิริรักษ์	รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน
นายโชคชัย แก้วป่อง	ผอ.สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน

ที่ปรึกษาคณะทำงาน

ผอ.กลุ่มงานฯ ทุกกลุ่มและหัวหน้าฝ่ายอำนวยการของสำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน

บรรณาธิการ

นายรังสรรค์ หังสนาวิน ผอ.กองส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน

กองบรรณาธิการ

นางระเบียบ จินดา	นางสมพิศ ปุนจตุรัส	นายอนันต์ เลิศแสง	นางสาวลดา นพรัตน์
นางรตนาวดี คุรุทอง	นางสาวฉายลักษณ์ แก้วศรีพจน์	นายอนันต์ ศรีก๊กเจริญ	นายอรรถวิทย์ สุนทรพานิชกิจ
นางสาวชนิษฐา ปิ่นกระจาย	นางกมลณี วงศ์สว่าง	นายอำเภอ มาพวง	นายภานุมาศ ตีสุวรรณ
นางสาวพิมพ์ชนา พิชาพันธ์โกติน	นายไพรัตน์ จงรักษา	นายสาธุติมา ภูมิแก้ว	นางสาวปริศรา อำมาลี
นางสาวธวัลรัตน์ เดชบุญมา			

สนับสนุนภาพถ่ายโดย : กองประชาสัมพันธ์ กรมการพัฒนาชุมชน

สถานที่ติดต่อ

กลุ่มงานส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน
สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐
อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น ๕ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๒ ๑๔๑ ๖๑๓๑, ๐๒ ๑๔๓ ๘๙๑๓

สัมภาษณ์ ชุมชน

เมื่อพูดถึงเรื่องสัมภาษณ์หลายคนอาจนึกไม่ออกว่า หมายถึงอะไรกันแน่ บ้างก็คิดว่าเป็นเรื่องการประกอบอาชีพที่สุจริต บ้างก็คิดว่าเป็นเรื่องการทำงานที่ไม่โกง ไม่กิน ไม่ทุจริต แต่ในแนวทางการสร้างสัมภาษณ์ชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชน ได้ให้นิยามไว้ว่า “สัมภาษณ์” หมายถึง อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายได้มากกว่ารายจ่าย เป็นความพยายามที่จะปรับจากการ “ทำมาหากิน” เป็น “ทำมาค้าขาย” โดยไม่ได้เอากำไรสูงสุดเป็นตัวตั้งหรือเป็นเป้าหมายสุดท้าย

นายอภิชาติ โตดิลกเวชช์
อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน

ทำไมต้องสัมภาษณ์ชุมชน ?

ยุทธศาสตร์ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างการเติบโตจากภายใน เป็นยุทธศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับปากท้องของประชาชนในระดับล่างที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ มีแผนงานหนึ่งที่สำคัญ คือแผนงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนเข้มแข็ง โดยมอบให้กระทรวงมหาดไทยที่มีกรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานหลักบูรณาการไปสู่การปฏิบัติ

กลยุทธ์สำคัญ คือ ใช้ชาวบ้านสอนชาวบ้านในสิ่งที่เขาอยากทำโดยฝึกปฏิบัติจริงให้สามารถนำไปเป็นอาชีพได้ ในข้อเท็จจริงทุกพื้นที่จะมีคนที่เก่งในแต่ละอาชีพอยู่แล้ว เช่น ทำนาได้ผลผลิตสูง ทำสวนเก่ง หรือเป็นด้านช่าง และการแปรรูปต่าง ๆ ซึ่งจะมีการคัดเลือกคนเก่งเหล่านั้นยกให้เป็น “ปราชญ์ชุมชน”

สัมภาษณ์ชุมชน...สร้างได้อย่างไร?

กระบวนการสร้างสัมภาษณ์ชุมชนเริ่มต้นการขับเคลื่อนด้วยการฝึกทักษะการสอน และการนำเสนอให้กับปราชญ์ชุมชนโดยศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน สังกัดสถาบันการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน ให้เป็น “วิทยากรสัมภาษณ์ชุมชน” หลังจากนั้นกลับไปสร้างทีมวิทยากรสัมภาษณ์ชุมชน และเปิดรับครัวเรือน ที่สนใจต้องการฝึกอาชีพในหมู่บ้าน แล้วก็ดำเนินการฝึกอาชีพให้ครัวเรือนฯ ซึ่งต่อมาเรียกว่า “ครัวเรือนสัมภาษณ์ชุมชน” โดยใช้บ้านของปราชญ์ชุมชนหรือศูนย์เรียนรู้ และขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแหล่งเรียนรู้

ท้ายที่สุดเมื่อครัวเรือนผ่านการฝึกปฏิบัติอาชีพจากทีมวิทยากรสัมภาษณ์ชุมชนแล้ว ก็จะสามารถสร้างอาชีพบนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว ในขณะที่ส่วนหนึ่งอาจจะมีความก้าวหน้า มีแหล่งทุนสนับสนุนต่อยอดอาชีพสู่การรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพที่มีความเข้มแข็ง สร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพได้รับมาตรฐานและเข้าสู่ระบบ OTOP เพื่อขยายตลาดให้กว้างขวางต่อไป

สิ่งจำเป็นของชีวิต เคยได้เรียน รับรู้ ยอมรับว่ามีอาหารกิน มีที่พักอาศัย เจ็บป่วยมียารักษาโรค มีเสื้อผ้าถุงหมวกกันหนาวแกล้งย พื้นฐานนี้ช่วยคนธรรมดาคนหนึ่งมีชีวิตอยู่ได้อย่าง “พอดี”
ผู้เฒ่า ผู้แก่ เคยให้กำลังใจว่า “เมืองไทยในน้ำมีปลา ในนามีข้าว คนไทยมีน้ำใจเอื้ออาทร มีเมตตา อยู่เมืองไทยก่ายยันไม่อดตาย”

ปัจจุบันปัจจัยสี่ มีการผลิต การจำหน่าย หาได้ง่าย ไม่ต้องทำอะไร แต่ต้องใช้ เงิน เป็นเครื่องมือแลกเปลี่ยน ครอบครัวยังต้องมีเงิน ต้องทำงานมีอาชีพ และอาชีพที่ดีของคนดีเป็น “สัมภาษณ์” ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการสร้างระบบคิด พัฒนาทักษะ ฝีมือ เพื่อให้เกิดการผลิต จำหน่ายมีรายได้ เลี้ยงครอบครัวแบบไม่เบียดเบียน
เชิญพบกับเนื้อหาสาระในฉบับที่ ๘ ปีที่ ๑๑ พ.ศ.๒๕๖๐ ครับ

บก.ขอคุย